

ECONOMIES' HORIZONS
Економічні
горизонти

DOI: doi.org/10.31499/2616-5236

Homepage: <http://eh.udpu.edu.ua>

ISSN
2522-
9273
(print)

2616-
5236 (online)

UDC: 330.341.1:37.013

JEL Classification J24, I23, O31

DOI: [10.31499/2616-5236.4\(33\).2025.342201](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(33).2025.342201)

Olha Osadcha, National University of Water and Environmental Engineering
Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Accounting and Auditing

Denys Niedielko, National University of Water and Environmental Engineering
Doctoral student in the educational and scientific program «Economics»

ІНСТИТУЦІЙНО-ОСВІТНІ ПРАКТИКИ СТИМУЛЮВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

INSTITUTIONAL AND EDUCATIONAL PRACTICES FOR FOSTERING CREATIVITY IN THE HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT SYSTEM

Анотація: У статті досліджено потенціал креативного людського капіталу як чинника економічного зростання в умовах цифрової трансформації. Обґрунтовано модель інституційно-освітньої синергії розвитку креативності з урахуванням міжнародного досвіду та українських реалій. Проаналізовано приклади програмної підтримки креативних індустрій в Україні та ЄС, що демонструють мультиплікативний ефект. Виокремлено освітній, інституційний, громадянський, інфраструктурний і креативний кластери.

Abstract: The article explores the institutional and educational practices of developing creative human capital in the context of the digital transformation of the economy. The research emphasizes the importance of integrating creative competencies into the system of formal education as a strategic factor of national competitiveness and innovation potential. Based on a synthesis of statistical data, policy analysis, and institutional reviews, the study investigates the level of integration of creative skills into professional training programs in Ukraine, highlighting discrepancies compared to European Union benchmarks. It is shown that the share of employment in the creative industries in Ukraine remains at 3.8%, while in the EU it exceeds 6.7%, indicating the need to enhance the mechanisms of creative workforce development.

The article applies empirical and comparative analysis methods, content analysis of regulatory documents, and case studies of Ukrainian higher education institutions to evaluate the current state and effectiveness of educational practices in the creative field. Key barriers are identified, including limited cross-sectoral partnerships, lack of systemic monitoring of educational quality in creative industries, and insufficient funding for training the new generation of creative professionals.

A conceptual model of institutional-educational synergy is proposed, incorporating four interconnected components: institutional environment, educational platforms, cross-sectoral interaction, and motivational-incentive mechanisms. The principles of implementation are substantiated, such as multidisciplinary, inclusiveness, practical orientation, and digitalization. Special attention is given to the potential of public-private partnerships and initiatives like Diia.City to strengthen the creative ecosystem.

The expected multiplicative effects of the proposed model include improved employment in creative sectors, growth of value-added services, enhanced export potential, and activation of regional innovation systems. The conclusions underline the need for institutionalization of creative education standards, development of national competence frameworks, and formation of metrics for monitoring the effectiveness of creative capital reproduction.

Keywords: *creative capital, creative industries, digital transformation, human potential, institutional support, intercluster interaction, Diia.City, economic growth*

Ключові слова: *креативний капітал, креативні індустрії, цифрова трансформація, людський потенціал, інституційна підтримка, міжкластерна взаємодія, Дія.City, економічне зростання*

Постановка проблеми. Людський капітал, особливо в умовах економіки знань, виступає ключовим ресурсом для розвитку національних економічних систем. Формування креативних компетенцій – здатності до нестандартного мислення, генерації нових ідей, адаптації – є критично важливим для інноваційного і сталого розвитку. Інституційно-освітні практики є фундаментом для розвитку цих компетенцій, оскільки включають державну політику, нормативно-правове забезпечення, інноваційну інфраструктуру та освітні

програми, що стимулюють креативне мислення.

Незважаючи на значний потенціал України розвиток креативних компетенцій стримується рядом системних обмежень. Зокрема, у 2018 році Верховна Рада України визначила 34 види діяльності, що належать до креативних індустрій, включно з аудіовізуальними послугами, дизайном, ІТ та ремеслами [1], однак відсутня комплексна національна стратегія їх розвитку. Державна експортна стратегія для креативних індустрій [2] декларує створення зв'язків між закладами

освіти та бізнесом, проте практична реалізація цих положень є фрагментарною.

Додатковим обмеженням є недостатня інтеграція креативних компетенцій у формальну та неформальну освіту, обмежене фінансування інноваційних освітніх проєктів, а також нерозвинена культура партнерства між освітою, бізнесом і наукою. Хоча частка витрат на освіту в Україні становить близько 6 % ВВП [3], відсутня чітка державна політика щодо інтегрування розвитку креативності у навчальні програми. Ініціативи, спрямовані на підтримку талантів, зокрема проєкт Create Ukraine, охоплюють обмежену аудиторію та потребують масштабування.

В умовах євроінтеграції та зростання ролі креативних індустрій як драйверів економічного зростання надзвичайно важливим є комплексний аналіз і вдосконалення інституційно-освітніх практик стимулювання креативності. Це дасть змогу визначити стратегічні пріоритети розвитку людського капіталу, підвищити його конкурентоспроможність та забезпечити ефективну інтеграцію України у світовий простір економіки знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна наукова література підтверджує, що ключовим чинником формування креативного людського капіталу у глобальному знаннєвому суспільстві є саме освітня система, яка здатна трансформувати

вроджені здібності до креативного мислення, генерації інноваційних рішень та їх практичної реалізації у продуктах, технологіях, організаційних моделях [4]. У працях іноземних дослідників людський капітал трактується як інтегрований комплекс компетентностей – навчальних, креативних та професійних – здатних створювати економічну цінність і слугувати каталізатором інноваційного розвитку [5]. Українська академічна спільнота наголошує, що в умовах інтелектуалізації економіки одним із стратегічних завдань є інституційне інвестування в людський капітал, зокрема через розвиток освітніх інструментів і практик, що розвивають творчість – таких, як міждисциплінарні програми, критичне мислення, проєктні методики [6].

Значну теоретичну базу для системної трансформації освітніх практик дає дослідження щодо розвитку логіко-антропного та креативного мислення як ключового активу сучасної людини. У сучасних національних стратегічних розробках, зокрема у Стратегії розвитку культури України на період до 2030 року, креативність розглядається не лише як чинник культурного поступу, але й як складова національної безпеки, людського капіталу та інтелектуального суверенітету держави. Інтеграція культурних практик у систему освіти визнається одним із пріоритетних напрямів державної політики, що має на меті формування креативних компетентностей у громадян та

посилення інноваційного потенціалу нації [7].

Отже, аналіз літературних джерел демонструє: креативні компетенції не можуть бути «додатком» до освіти, адже вони потребують системного інституційного підкріплення, що реалізується через модернізацію освітніх програм, державну культурну політику та прямі інвестиції в розвиток освітніх інфраструктур. Такий комплексний підхід забезпечує інтеграцію творчих практик у формальну освіту; дає інституційні гарантії розвитку креативності (політики, квоти, фінансування); формує стійку освітню екосистему, здатну продукувати людський капітал, конкурентоспроможну у глобальному контексті.

Мета статті. Метою статті є аналітичне обґрунтування ролі інституційно-освітніх практик у формуванні креативного людського капіталу як ключового ресурсу розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації та глобалізації. Дослідження спрямоване на виявлення сучасних тенденцій інтеграції креативних компетентностей у формальну та неформальну освіту, аналіз емпіричних показників зайнятості у сфері креативних індустрій в Україні та країнах ЄС, а також на розроблення концептуальної моделі інституційно-освітньої синергії, що здатна забезпечити мультиплікативний ефект для економічного зростання та інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Інституційно-освітній контекст стимулювання креативності в Україні формується на перетині стратегічних державних документів, орієнтованих на модернізацію людського капіталу, розвиток культурної сфери та підтримку креативних індустрій. Одним із ключових нормативних орієнтирів є Стратегія людського розвитку, затверджена Указом Президента України № 225/2021, яка визначає освіту, культуру, креативність і цифрову компетентність як пріоритети довгострокового людського розвитку. Цей документ визнає необхідність створення умов для формування інноваційного, творчого мислення, підтримки інклюзивної освіти, розвитку талантів і соціального капіталу як базових чинників зміцнення конкурентоспроможності країни у глобальному вимірі [8].

У 2025 році затверджено Стратегію розвитку культури України на період до 2030 року, яка посилює акцент на інституціоналізацію культурної освіти, інтеграцію мистецьких практик у шкільну програму, підтримку креативних хабів та розвиток підприємницького потенціалу у сфері креативних індустрій. У стратегії особливу увагу приділено розвитку інфраструктури культури, підвищенню цифрової спроможності культурних інституцій, просуванню українського культурного продукту та міжнародній інтеграції через креативну дипломатію [7].

Слід зазначити, що національні стратегічні документи не лише окреслюють нормативно-правові засади розвитку креативного людського капіталу, а й виступають каталізаторами трансформації освітнього простору у багатовекторне середовище формування особистості, здатної до критичного мислення, інноваційної діяльності та ефективної комунікації. Така трансформація передбачає посилення міждисциплінарної взаємодії, розвиток творчих та аналітичних компетентностей, умінь адаптуватися до змінних соціально-економічних умов і продукувати нові знання. Інституційне закріплення підтримки креативності на рівні державної політики відкриває перед Україною перспективу формування цілісної інноваційної системи, яка базується на інтеграції культурної спадщини, сучасної освіти, цифрових технологій і підприємницького середовища, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності країни в умовах глобальних трансформацій.

Інституційні інструменти реалізації зазначених стратегій охоплюють кластерну політику, яка забезпечує синергію між підприємствами, освітніми закладами та органами влади, а також податкові стимули, спрямовані на зниження фінансового навантаження на креативний бізнес (зокрема, пільгове оподаткування для резидентів спеціальних економічних зон або програм типу «Дія.City»). Значну роль відіграють

інноваційні хаби та креативні простори, що виконують функцію платформ для нетворкінгу, спільної розробки продуктів та технологій, а також підвищення кваліфікації. Окремим напрямом виступають грантові програми, фінансовані як з державного бюджету, так і міжнародними фондами (наприклад, House of Europe, Український культурний фонд), які сприяють реалізації проєктів у сфері культурних та креативних індустрій і стимулюють розвиток компетенцій, затребуваних на глобальному ринку праці.

З метою систематизації актуальних інституційних механізмів розвитку креативності в системі людського капіталу України та країн ЄС роках, доцільно узагальнити ключові політики, програми та показники їх результативності, що подано в таблиці 1.

Освітні практики відіграють провідну роль у формуванні та розвитку креативних компетенцій, які визначають здатність особистості до створення нових ідей, інноваційного мислення та участі в креативній економіці. У сучасних умовах глобальних трансформацій креативність дедалі більше позиціонується як стратегічний ресурс національного розвитку. Саме тому в Україні спостерігається поступовий зсув освітньої парадигми: від відтворення знань до формування здатності їх критично переосмислювати, інтегрувати й застосовувати в міждисциплінарному середовищі.

Таблиця 1

Інституційні механізми підтримки креативності України та країн ЄС

Ключовий інструмент	Програми / ініціативи	Ключові результати та показники
Податково-правова зона (Україна)	Дія.City	1 396 резидентів станом на кінець 2024 р. (+~635 за рік); податки – 18 млрд грн; понад 104 тис. робочих місць
Державна цифрова платформа (Україна)	Додаток Дія	22 млн користувачів; 66 мобільних та 130 веб-послуг; інновації: цифровий шлюб, ID-паспорт
Грантова програма (Україна)	Create Ukraine	Залучено понад 10 спеціалістів у 2024 р.; план на 2025 – 25 осіб
Європейська фінансова підтримка	Creative Europe (2021–2027)	Загальний бюджет – €2,44 млрд; фінансування проєктів з цифровізації, «зелених» ініціатив, інклюзивності
Міжкластерна мережа (ЄС)	EU CCIs Meta-Cluster	Представництво у 9 країнах; охоплює 6.7 % ВВП ЄС; фокус на співпрацю, обмін знаннями, інновації

Джерело: сформовано автором за [9–14].

На нормативному рівні здійснено важливі кроки щодо впровадження міждисциплінарних освітніх програм, які створюють підґрунтя для розвитку креативного потенціалу. Зокрема, Накази Міністерства освіти і науки України № 482 від 21 березня 2025 року та № 560 від 9 квітня 2025 року регламентують можливість реалізації міждисциплінарних програм у межах відповідної предметної області, якщо це не суперечить вимогам до спеціальностей із додатковим регулюванням [15]. Це дозволяє створювати інноваційні навчальні курси, які об'єднують знання з різних галузей – економіки, дизайну, соціології, урбаністики, цифрових технологій – та орієнтовані на формування креативного способу мислення.

На практиці такий підхід реалізується багатьма закладами вищої освіти, наприклад, у діяльності Інституту креативних студій (ІННКС) при Західноукраїнському національному університеті.

ІННКС функціонує як освітньо-науковий хаб, що поєднує формальну та неформальну освіту, інтегруючи студентів і викладачів у простір рефлексії, проєктної діяльності та публічних комунікацій. У межах бакалаврських програм «Креативний бізнес» і «Студії економіки, політики, психології, лідерства» (PLPE Studies), а також магістерської програми «Урбаністика», студенти здобувають навички стратегічного бачення, творчого управління та застосування цифрових рішень у міському просторі.

У рамках Youth's Media School студенти вивчають інструменти контент-мейкінгу, працюють із сучасними форматами комунікації, що дозволяє формувати професійно-креативні навички поза рамками традиційного навчального процесу.

Ключовим чинником ефективності таких неформальних практик є активна взаємодія освітніх закладів із бізнесом і науковими інституціями. ІННКС

залучає до співпраці компанії OTP Leasing, MagneticOne Group, аналітичні центри (зокрема, Центр економічної стратегії), а також фінтех-стартапи як менторів і проєктних партнерів. Це дозволяє поєднати академічне знання з реальними викликами ринку, сприяти соціальній мобільності молоді та впровадженню інноваційних ідей у практику.

Таким чином, сучасні освітні практики в Україні попри складні умови трансформації поступово адаптуються до вимог креативної економіки, впроваджуючи нові формати навчання, партнерства та інституційної взаємодії, які формують нову генерацію фахівців з креативним мисленням та інноваційною мотивацією.

Становлення економіки знань та зростання ролі креативного сектору як чинників постіндустріального розвитку зумовлюють потребу в емпіричному аналізі впливу освітніх та інституційних практик на формування креативного людського капіталу.

Структура зайнятості в креативних індустріях в Україні характеризується переважанням проєктної та фриланс-моделі, що обумовлює необхідність гнучких підходів до освіти, орієнтованих на формування міждисциплінарних, інноваційних та комунікативних компетентностей. Проте, попри наявність політичних декларацій щодо важливості розвитку креативного мислення в освіті, процес інституційного впровадження таких

компетентностей лишається фрагментарним.

Згідно з даними BRDO у 2024 році лише 4,6 % програм професійно-технічної освіти в Україні містять модулі, що стосуються сфер культури, дизайну, ІТ або цифрових медіа [9]. У системі вищої освіти ситуація дещо позитивніша: низка університетів впроваджує міждисциплінарні програми на стику гуманітаристики, технологій і підприємництва. Так, Києво-Могилянська академія реалізує магістерські програми, що об'єднують політичні науки з економікою, менеджментом і міжнародними відносинами. Серед них – «Політика врядування в місті» (поєднує політологію та менеджмент) і «Економічна дипломатія і GR-політики» (поєднання економіки, міжнародних відносин і політичних наук). У Києво-Могилянській академії також пропонуються освітні програми в галузі журналістики, які включають курси з нових медіа та онлайн-журналістики, що охоплюють теми цифрових технологій, контент-мейкінгу та аналітики медіа-середовища.

Заклади вищої освіти України поступово адаптують свої освітні програми до потреб креативної економіки, розширюючи міждисциплінарні підходи та інтегруючи цифрові, культурні й управлінські компоненти в навчальні плани. Зокрема, Київський національний університет імені Тараса Шевченка реалізує освітньо-професійну

програму «Менеджмент культурних та креативних індустрій», яка поєднує фахову підготовку в сфері менеджменту з практиками креативного сектору.

Львівська національна академія мистецтв пропонує низку магістерських програм, орієнтованих на розвиток візуальної культури, дизайну та інновацій. Зокрема, програми «Графічний дизайн», «Ілюстрація та медіадизайн», а також «Дизайн середовища» інтегрують візуальні мистецтва з сучасними цифровими технологіями, акцентуючи увагу на креативному мисленні, інтермедійності та взаємодії з локальним ІТ-кластером.

Такі освітні ініціативи засвідчують поступову інституціоналізацію креативних компетентностей у вищій освіті України, проте для масштабного впливу потрібне подальше розширення міжгалузевої співпраці, зокрема з бізнесом та ІТ-сектором, а також створення механізмів моніторингу якості програм.

Разом з тим, рівень практичної підготовки у сфері креативних індустрій лишається недостатнім. До системних бар'єрів належить нестача фінансування підготовки викладачів, слабка взаємодія між університетами та креативним бізнесом, а також відсутність системної оцінки якості освітніх програм. Водночас певні ініціативи демонструють ефективні підходи до інтеграції креативних практик. Наприклад, програма Creative Spark підтримуваних British Council запровадила 10

партнерських проєктів у межах України, залучивши 10 британських університетів, 13 українських університетів та 11 організацій; ці партнерства спрямовані на налагодження співпраці між університетами, культурними інституціями, створення підприємницьких центрів і креативних хабів [16].

Таким чином, попри позитивні зрушення, українська система підготовки кадрів для креативних індустрій вимагає суттєвого посилення через інституціоналізацію стандартів якості, розбудову партнерства освіти, бізнесу та громади, а також забезпечення стабільного фінансування та моніторингу результативності освітніх практик.

З урахуванням виявлених диспропорцій у рівні інтеграції креативних компетенцій у систему підготовки кадрів, а також фрагментарності міжсекторальної взаємодії, у роботі сформовано концептуальну модель інституційно-освітньої синергії розвитку креативності. Її сутність полягає в гармонізації інтересів ключових акторів – закладів освіти, креативного бізнесу, держави, громад та міжнародних інституцій – на основі спільної відповідальності за формування креативного людського капіталу (рис. 1).

У наведеній моделі інституційно-освітньої синергії розвитку креативності людського капіталу репрезентується системне бачення взаємодії ключових стейкхолдерів, які спільно впливають на формування,

активізацію та капіталізацію креативного потенціалу в національній економіці. Ця модель орієнтована не лише на опис структурної взаємодії кластерів, а й на виявлення точок зростання, посилення трансферу знань і компетенцій, а також стимулювання мультиплікативного ефекту від інвестицій у людський капітал.

Центральним елементом моделі виступає креативність людського капіталу – динамічний ресурс, який проявляється через інноваційність мислення, адаптивність до змін, здатність до створення нових цінностей і міждисциплінарного продукування

знань. Його розвиток залежить від узгодженої дії п'яти функціональних кластерів.

Освітній кластер відіграє провідну роль у створенні компетентнісної бази через канали формальної освіти (школи, університети, заклади фахової передвищої освіти) та неформального навчання (стажування, менторські програми, онлайн-курси, хакатони). Освітні практики, які орієнтовані на міждисциплінарність, креативне мислення та цифрову грамотність, сприяють формуванню гнучкого фахівця, здатного до адаптації у динамічному середовищі.

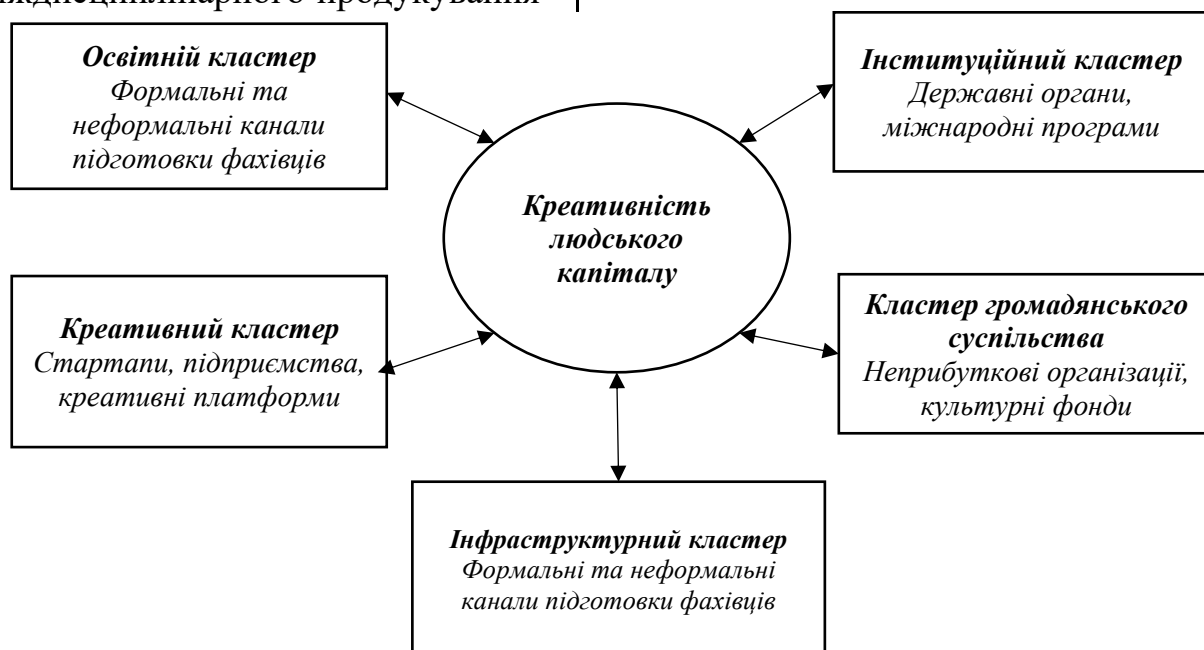

Рис. 1. Модель інституційно-освітньої синергії розвитку креативності людського капіталу

Джерело: сформовано автором.

Інституційний кластер забезпечує регуляторну, фінансову та координаційну підтримку. Сюди входять державні органи влади, агенції розвитку, міжнародні програми (наприклад, EU4Culture, Creative Europe, House of Europe), які створюють нормативно-правову

основу для розвитку креативного середовища, забезпечують фінансування освітніх і підприємницьких ініціатив, формують довгострокову державну політику у сфері креативності.

Кластер громадянського суспільства акумулює діяльність

культурних інституцій, недержавних неприбуткових організацій, локальних ініціатив і творчих спільнот, що сприяють поширенню креативних практик серед широких верств населення, формуванню культурної інклюзії та активного громадянства. Їх роль полягає у посередництві між державою, бізнесом та освітою, реалізації проєктів локального розвитку, які спрямовані на соціальну мобілізацію та розкриття індивідуального потенціалу.

Креативний кластер є епіцентром практичного застосування креативного капіталу: тут відбувається комерціалізація ідей, запуск стартапів, створення інноваційних продуктів та цифрових рішень. Цей кластер включає підприємства у сферах культури, дизайну, медіа, ІТ, архітектури, реклами, музики, моди тощо, які формують нові ринки, робочі місця та сприяють експорту креативних послуг.

Інфраструктурний кластер забезпечує матеріально-технічну, цифрову та інституційну базу для функціонування інших кластерів. До нього належать креативні хаби, освітні платформи, технопарки, коворкінги, акселератори та інкубатори, які слугують просторами взаємодії, співтворчості та обміну знаннями. Інфраструктура стає каталізатором розвитку локальних ініціатив та інтеграції молоді у креативну економіку.

Взаємодія вказаних кластерів створює передумови для синергії, за якої сукупний ефект перевищує суму впливів окремих компонентів.

Така модель забезпечує мультиплікативний ефект у вигляді зростання зайнятості у креативному секторі, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, активізації експортного потенціалу, посилення культурної ідентичності та соціальної згуртованості.

Для операціоналізації запропонованої моделі доцільно використовувати низку індикаторів ефективності, серед яких:

- частка випускників креативних спеціальностей, працевлаштованих у суміжних галузях;
- обсяг інвестицій у креативну інфраструктуру;
- кількість міжсекторальних освітніх програм;
- динаміка експорту креативних послуг;
- чисельність створених стартапів у сфері креативних індустрій;
- індекс креативного середовища регіону (з урахуванням культурних ініціатив, доступу до освіти, динаміки малого бізнесу тощо).

Таким чином, запропонована модель виступає не лише теоретичною основою для формування політик у сфері креативного розвитку, але й інструментом стратегічного планування міжсекторальної взаємодії в межах національної інноваційної екосистеми.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження засвідчило ключову роль

інституційно-освітніх практик у формуванні креативного людського капіталу, здатного забезпечити стійке економічне зростання та інноваційну динаміку в умовах цифрової трансформації. Виявлено, що в Україні креативні індустрії перебувають на етапі становлення, про що свідчить обмежена частка зайнятості, фрагментарна інтеграція креативних компонентів у систему освіти та недостатній рівень практичної підготовки студентів. Попри наявність окремих позитивних ініціатив, зокрема освітніх програм на перетині культури, дизайну та ІТ, ефективність інституційної взаємодії залишається низькою, що потребує системного переосмислення підходів до підготовки кадрів для креативного сектору.

Запропонована концептуальна модель інституційно-освітньої синергії передбачає багаторівневу інтеграцію зусиль університетів, креативного бізнесу та місцевих громад, спрямовану на створення інноваційних освітніх середовищ, адаптивних до потреб ринку та

глобальних викликів. Її практична реалізація має потенціал до мультиплікативного ефекту, що проявлятиметься у зростанні зайнятості, розвитку нових культурних і цифрових продуктів, підвищенні експортного потенціалу та зміцненні креативної ідентичності регіонів.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у розробленні системи індикаторів оцінювання ефективності освітніх та інституційних інтервенцій у креативному секторі, вивченні трансферу креативних компетенцій між різними освітніми рівнями, а також у проведенні порівняльного аналізу моделей розвитку креативного людського капіталу в європейських країнах і в Україні з метою адаптації кращих практик до національного контексту. Особливо актуальним напрямом майбутніх досліджень є верифікація мультиплікативного ефекту через емпіричні моделі впливу інституційно-освітніх змін на макроекономічні показники, інноваційність економіки та соціальну згуртованість.

References

- Cabinet of Ministers of Ukraine. (2019). *Pro zatverdzhennia vydiv ekonomichnoi diialnosti, yaki nalezhat do kreatyvnykh industrii*. (Order No. 265-p, April 24, 2019). Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2019-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
- Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (2019). *Export strategy for the creative industries of Ukraine for 2019–2023*. URL: <https://me.gov.ua/download/7a718723-9652-4906-a2ce-90bdeb7bc6f7/file.pdf>.
- European Training Foundation. (2020). *Policies for human capital development: Ukraine*. URL: <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/trp-assessment-reports/ukraine-2020>.
- Leoni, S. (2025). *A Historical Review of the Role of Education: From Human Capital to Human Capabilities*, *Review of Political Economy*, Taylor & Francis Journals, vol. 37(1), pages 227–244, January. DOI: 10.1080/09538259.2023.2245233.

- Panchyshyn, T. V., Loik, R. V., & Demchyshak, N. B. (2024). Investuvannia v rozvytok liudskoho kapitalu v umovakh intelektualizatsii ekonomiky. *Ekonomika i suspilstvo*, (69). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-143> [in Ukrainian].
- Kalenyuk, I. S., & Kuznetsova, N. B. (2020). Rozvytok liudskoho kapitalu v umovakh stanovlennia kreatyvnoi ekonomiky [Development of human capital in the conditions of creative economy formation]. *Tsentrlnoukraiynskyi naukovi visnyk. Ekonomichni nauky*, 4(37), 77–85. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.4\(37\).77-85](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.4(37).77-85) [in Ukrainian].
- Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025). *Stratehiia rozvytku kultury Ukrainy na period do 2030 roku*. URL: <https://culturestrategyukraine.org/> [in Ukrainian].
- President of Ukraine. (2021). Ukaz Prezydenta Ukrainy № 225/2021 «Pro Stratehiu liudskoho rozvytku». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2252021-39073> [in Ukrainian].
- Brdo – Ofis efektyvnoho rehuliuвання. (2025, July 9). Diia.City u 2024 rotsi: vdvichi bilshe rezydentiv, oboronni kompanii – sered lideriv za dokhodamy. URL: <https://brdo.com.ua/news/diia-city-u-2024-rotsi-vdvichi-bilshe-rezydentiv-oboronni-kompanii-sered-lideriv-za-dohodamy/> [in Ukrainian].
- Babel. (2025, January 28). Rezydenty “Diia.City” u 2024 rotsi splatylu ponad 18 mlrd hrn podatkov – tse rekord za tri roky. URL: <https://babel.ua/news/114893-rezidenti-diia-city-u-2024-roci-splatili-ponad-18-mlrd-grn-podatkov-ce-rekord-za-tri-roki> [in Ukrainian].
- Interfax-Ukraine. (2025, April 7). Number of Diia.City residents increases by 200 companies since beginning of 2025. URL: <https://en.interfax.com.ua/news/general/1062011.html>.
- KSE Foundation. Create Ukraine [Program webpage]. Kyiv School of Economics. URL: <https://foundation.kse.ua/en/create-ukraine/> [in Ukrainian].
- European Parliamentary Research Service (EPRS). (2023). Early implementation of four 2021–2027 EU programmes (Erasmus+, Creative Europe, European Solidarity Corps, and Citizens, Equality, Rights and Values II). URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/747442/EPRS_STU%282023%29747442_EN.pdf.
- IFACCA – International Federation of Arts Councils and Culture Agencies. (2024, 11 травня). EU CCIs Meta-Cluster Formed, Uniting Cultural and Creative Industries. URL: <https://ifacca.org/news/2024/05/11/eu-ccis-meta-cluster-formed-uniting-cultural-and-c/>.
- Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2025, 9 kvitnia). Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 09.04.2025 № 560 «Pro vnesennia zmin do Nakazu MONE vid 21.03.2025 № 482». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0574-25> [in Ukrainian].
- British Council Ukraine. Creative Spark partnerships in Ukraine: involvement of UK and Ukrainian universities and creative organizations. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/en/programmes/education/creative-spark/partnerships>.